

še ne pove vseh; veliko jih je na dno morja, katerih še ni gledalo človeško oko. —

Okoli ugasnjenih ognjenikov je zemlja pokrita z izmetki. Posebno veliko je imela prestajati od ognjenikov južna Azija in Amerika, tam v južni Ameriki namreč so še sedaj najvišji ognjeniki, verh Akonkagua (Čiljsko) je visok 7385 mtr. V Evropi pa razsajata Etna v Siciliji (3275 mtr.) in Vezuv pri Napolji. L. 79 po Kr. roj. je izbruhal toliko pepela in lave, da je tri mesta pokril, Pompeji in Herkulanum so izkopali še le prejšno stoletje.

Izlandija, otok v Severnem ledenem morji, ki se tudi prišteva Evropi, ima toliko ognjenikov, da le malo kateri otok toliko. Ognjeniki ne bljujejo po gostem, a takrat, ko se odpro, razsajajo posebno hudo. Najimenitnejši med njimi je Hekla, visoka 1558 m. s peterimi žreli, nekateri drugi so za nekaj časa ugasnili. Kakor ognjeniki, tako tudi prihajajo vroči vrelci iz središča zemlje. Nekateri teh, v Islandiji Geizer, se vzdiguje 25—30 mtr. visoko v ozračje.

Ognjeniki in potresi so tedaj veliko premenili na poveršji zemlje, ter razdejali ne le dela človeških rok, temuč tudi gore razsuli ali naredili, doline in ravnine prenauredili, vode usušili ali odperli. Sploh pa se prištevajo potresi najstrašnejšim silam v naravi, ki najhuje razrivajo poveršje zemlje.

Nazorni nauk.

Zima.

(Konec.)

Teden po Svetem dnevu je leto pri kraju in začne se novo. To je drugi božični praznik, ob katerem praznujemo god obrezovanja Kristu-sovega. Zadnji dan starega in začetek novega leta praznujemo svečano. Spominjamo se dobrega, kar smo vživali pretečenega leta, pred oči nam pa stopi še enkrat vse hudo, ki nas je pretečenega leta zadelo, sebi in prijateljem vošimo srečno veselo novo leto, navadno pa pristavimo: boljše od pretečenega. Ob novem letu dan po malem rase in ob Sv. 3. kraljih je že toliko dalje, kolikor „petelin čez prag skoči“. Dostikrat se pa še le ob 3 kraljih prava zima in mraz začanja. Takrat povžijejo še kruh, ki je bil pečen pred Svetim dnevom in s kredo narisajo Sv. 3 kralje na duri. Zadnji božični praznik pa je „Svečnica“. V cerkvi sveče blagoslové, in otrok, ako le more, pride ta čas v cerkev, ter prižge svojo svečico, iz cerkvenega kora pa se sliši prelepa pesem: „Štirideseti dan po porodu, je čista mati v tempelj šla“. O Svečnici pravijo, da je pol zime že minulo in medved pride ta dan iz berloga gledat, ako je solnce

na jasno prišlo, pomakne se nazaj v berlog, ter nadaljuje svoje zimsko spanje, ako pa na oblačno, pride ven. (Ako ni bilo mraza do Svečnice, bode mraz po Svečnici.) Konca svečana okoli sv. Matija se vreme rado spreoberne ali na bolje ali na slabeje; od tod znani pregovor: Sv. Matija led razbija i. t. d. Naj zima še tako razsaja, enkrat se mora vendar-le umakniti veseli pomladi, in počasi pridemo iz neprijetne zime v veselo pomlad in to se na zemlji vsako leto ponavlja, dan za dnevom mine, mesec za mescom prestopa, leto za letom prehaja, ena doba časa drugi roko podaja, in stoletje pride za stoletjem. Štejemo pa leta po Krist. rojstvu. Od tega časa je preteklo 1876 let, in tako pišemo sedaj 1877. leto; 19. stoletja, 2. tisočletja po Krist.

Povzetek.

Učili smo se, da solnce nareja dan in leto, dnevne in letne čase, tedaj dneve in leta po solncu razdeljujemo. Luna je tudi, kakor solnce telo. Tudi po luni čas razdeljujemo. Saj veste, da je včasih polna luna, in da je treba 4 tednov, da se vse to zverši. To dobo imenujemo mesec dni. Leto šteje 12 mesecev, kako se verste, to vam je znano. A vsi mesci nimajo enacega števila dni. Uganjeno je, da ima januarij 31 dni, februarij v navadnem letu 28, a v prestopnem 29 dni, prestopi se le dan a ne leto, kakor bi beseda kazala, marcij 31 dni i. t. d. — Koliko dni je to skupaj? Sedem dni je teden. Vsak mesec ima najmanj 4 tedne. Čas štejemo tedaj na ure, dni, tedne, mesce, leta in danes imamo 1. dan v 1. mescu 1. 1877. (Dnevni čas, koliko je ura?) Imamo 4 letne čase in 12 mesecev. Ko bi bili vsi letni časi enako dolgi, tedaj četert leta, bi prišli na vsak letni čas 3 mesci. In tako je tudi. Spomladanski mesci so: marcij, april, maj; poletenski: junij, julij, avgust; jesenski: september, oktober, november; zimski: december, januarij, februarij. Zadnji mesec v letu je tedaj prvi zimski mesec.

Dopisi in novice.

— *Učiteljska konferenca za Črnomeljski okraj v Črnomlji dne 10. nov. 1876 ob 9. uri dopoldne.* Navzoči g. c. k. okr. šol. nadzornik Anton Aleš preds. in vsi učitelji razen g. Kavšek-a iz Vinice in gne. Marije Triller iz Metlike, zadržanih zaradi bolehnosti. Počastili so uč. zbor gg.: A. Pavlin, preds. kr. š. sveta v Črnomlji; V. Vesel, župnik in kr. š. svetov. in g. Janez Kapelle, ud. c. k. okr. š. sveta. G. predsednik pozdravi navzoče in omeni, da je zapazil, da se v kmetijstvu v šoli premalo podučuje. Gledati je posebno na drevesnice in poduk naj je bolj praktičen. Posebno priporoča cepljenje po vaseh, kjer se bolj prilično ljudem razklada, seveda po mogočnosti. Baš tako priporoča bolj gledati na lepopisje, ki je vendar le glavni faktor v šoli. Slovensko spise je zelo potrebno; otroci naj izdeljujejo praktične naloge, da bodo vsaj liste, pobotnice itd. pisati znali. Želeti je tudi, da bi se vsaki

šoli pridobila učiteljica v ročnih delih (gospe učiteljev bi to lahko prevzele), kar je za naš kraj velike važnosti; posebno pletenje i šivanje. Konečno omeni še g. predsednik, da bi se okr. učit. bukvarnica bolj vporabljjevala; knjig je na izber slov. i nemških i večjidel pedagogičnih. Za svojega namestnika si izvoli g. predsednik g. Jeršinovica iz Černomlja. Zapisnikarja enoglasno voljena sta bila g. g.: Schiller, Dular. G. Jeršinovic nasvetuje dva poročevalca v časopise. Volita se g. g. Hočevvar za nemški i Šetina sa slov. časopis.

III. S katerimi pripomočki bi se otroci privadili o pravem času v šolo hoditi i. t. d.

G. Rupnik dokazuje, da je težko rešiti to vprašanje. Izgovor otrok je, da nimajo ure, da ni bilo še kosila, slaba pot, oddaljenost itd. tedaj je težko za to kazen postaviti i stvar določiti. Domače otroke je treba kaznovati, a na oddaljene se mora ozir jemati. G. Stanonik priterjuje, a pravi, vendar je nekaj, na kar je posebno paziti. Red je prva reč v šoli. Ako si bo skušal učitelj pridobiti ljubezen otrok, z veseljem bodo hodili v šolo in gotovo tudi o pravem času. Natanko pa se to ne da doseči, otroci so predaleč in ure ne gredo enako. G. Barle nasvetuje, naj bi se naprosili č. g. župniki, da bi mežnarji $\frac{1}{2}$ ure pred šolo zvonili; otroci bi se gotovo podvzivali, da bi preje došli. Posebno naj bi pri podružnicah o pravem času 7. uro zjutraj zvonili.

G. Schiller bere nemški spis iz časopisa »die Volksschule« 1. 1865, kjer učitelj dokazuje, da je šolarje na prav čas privadil s tem, da je vsak, ki je prepozno došel, pri vratih stal toliko časa, da ga je drugi rešil. Najzadnji pa je ob mesecu nesel listič starišem kazat, kolikokrat je bil prepozno in najzadnji v šoli. Poskusimo!

G. Hočevvar (nemško) se izrazi, da naj se zamudneži ravno tako okr. š. svetu izkažejo, kakor uni, ki ne pridejo v šolo. Okr. š. svet naj bi stariše ostro opominjal. Sklep: Naj se pol ure pred šolo pozvanja, stariši zamudljivcev pa naj se posvaré.

(Konec prih.)

— *Cerkveno petje. Slovenec.* Pri pastirskem razgovoru ljublj. dekanije 27. nov. p. l. je bila 3. točka o cerkvenem petju. »Danica« o tem piše tako-le: »Pervi, sam izurjen in skušen pevec, poprime besedo g. Anton Potočnik, ter je dernato pojasnuje dogodke, vesele in žalostne, ktere je doživel zastran cerkvenega petja. Za njim je posebno še govoril č. o. Angelik Hribar, znani strokovnjak v petju in orgljanju, ter se je slednjič sklenilo, kako je želeti, da bi se cerkvena pesmarica z notami izdelala in se pospeševal poduk v orgljanji, oziroma, da bi to prevzelo društvo sv. Cecilije, ki se ima tudi v Ljubljani vstanoviti«. — Pri tej priliki naj posnamem, kar piše »Star organist« iz Dolenjskega v »Slovenec« 22. oktobra št. 124 o tej stvari. Najprej namreč obžaluje, da cerkveno petje tu in tam hira, in vzroke našteva. 1. Na izobraževališčih orgljanje ni več obligatni predmet, ter pristavi: naj bi vis. šolske oblasti zopet vpeljale ta predmet, mesto kakega manj važnega v pripravnico. Dalje pravi, da orgljanje učitelju ni v nečast, marveč v posebno priznanje in spoštovanje, koristi njemu in fari. Potem spregovori po vsem resnično besedo, da podučevanje v petji prizadeva veliko truda, naj še tudi učitelju kot organistu in pevcu trud primerno plača, a organisti naj bi ne bili preveč sebični. Ena največjih zaprek v spodobnem cerkvenem petju mu je vedno premenjevanje pevk. . . . Pisavec pravi: da je v 33. letih svojega cerkvenega službovanja imel 12 korov. (Koliko truda!) Verh tega se pa orglavcu še nemarnost očituje. . . . Pis. želi, naj bi sl. cerk. oskerbnistva tudi pevcem in pevkam vdana bila, ter jih podpirala za petje na koro z besedo in dejanjem. . . . Pis. nasvetuje dalje: Cerkvena predstojništva

naj bi skerbela, da pride cerkveni kor v posest vseh do sedaj izdanih napevov in kompozicij, naj bi jih inventarno zaznamovala in ohranila pri cerkvi ter organista za-nje odgovornega imela. Vsak kor naj bi imel Riharjeve skladbe. Kaj dobro bi bilo, da bi se posamezne pole njegovih kompozicij vkup dobivale v zvezku. Pri vsakem koru na kmetih naj bi bila naslednja muzikalna dela: Musik. časopis Kam. Mašekov, »Cecilija,« kompozicije, »Försterjeve,« Gerbčeva »Lira sionska«, L. Belarjeve »maše in Tantum ergo,« Vavkenove, P. Angelikove zbirke. Pis. priporočila »Glas. Matico«, ktera izdaja svetne in cerkvene napeve. . . . Konečno še pristavi: naj bi se petje po ljudskih šolah bolj praktično podučevalo in dolgočasni napevi po berilih zamenjali bolj z domačimi melodijami. . . .

— **Iz Radoljskega okraja.** Učiteljsko zborovanje. Dne 14. grudna je bilo izvanredno zborovanje v šol. sobi v Begunjah. Na dnev. redu bila je volitev dveh zastopnikov v okrajni šol. svet, za prihodnjo 6 letno dobo. Ovega zborovanja so se udeležili vsi učitelji iz okraja, razun ednega, koji radi bolehnosti nije mogel doiti. V. č. gospod c. k. okr. šol. nadzornik Silvester Keše prične zborovanje o 1/4 11 s prijaznim pozdravom, ter izreka navzočim svojo zahvalo, ko so se v polnem številu sosli, potem naznanja in pojasnuje namen zborovanja in priporočila navzočim, da si izvolijo dva, za ta posel zmožna zastopnika, kojima bo de mogoče tehtno in natanjko reševati referate, ki jih predlaga c. k. okrajni šol. svet. — Nato g. nadz. prečita postavo od 8. maja 1872, koja določuje, kteri učitelji imajo postavno volitveno pravico. Po nasvetu g. nadzornika je potem skupščina enoglasno volila g. g.: Ant. Gogala, uč. v Begunjah za perovodjo, J. Thuma in J. Trojer-ja za dva volitvene komisije. Volitev zastopnikov v okraj. šol. svet se je po listkih veršila, in sta bila z nadpolovičnim številom oddanih glasov izvoljena: g. g. Jan. Trojar, uč. iz Bleda, in Ant. Gogala, uč. iz Begunj, in sicer od 9 volilcev sta dobila vsak po 6 glasov, a poslednji sè svojim glasom. O tej volitvi bi bilo mogoče pisati malo kritiko, a jaz to opuščam, da se zopet komu ne zamerim, — vsaj me imajo vže tako nekateri pregloboko v želodcu; a gotovo brez veljavnega vzroka, toda to morem pa vendar naznaniti, da agitacija tudi tam ni izostala. Koga da smo izvolili, to bode prihodnjost pokazala; mi imamo sicer popolno zaupanje v novo izvoljena g. zastopnika, a nju dveh čaka gotovo obilo dela i truda, ako bota hotela svoji nalogi, po želji volilcev, kos biti. Po izveršeni volitvi se zapisnik sklene in podpiše, a predno se razidemo, želi g. nadzornik od učiteljev še pozvediti, ktere dnove in ure podučujejo ponavljavno šolo, da mu bode mogoče, kakor želi, v teku tega šol. leta tudi taiste ogledati. — A kakor se iz ovih učiteljskih naznanil more posneti, bode ovi ogled gosp. nadzorniku jako težaven (to nas nič ne briga Vr.), kajti razun kakih 3 ali 4 šol, se ponavljavna šola ali zjutraj pred ali pa popoldne po vsakdanji šoli podučuje; to je po mojih mislih za ogled jako neugoden čas. — Toliko za ta pot, v prihodnje še kaj, ako je drago! (Prosimo.) a.

— **C. k. okr. šol. nadzorniki** za prihodnjo šestletno dobo so: za Ljubljano g. pl. Gariboldi, gl. učitelj na m. učiteljsku; za Ljub. okolico g. Anton Wisiak, učit. na vadnici; za Kamnik g. Janez Sima, učit. na vadnici; za Litijo g. baron Beno Taufferer, preds. kraj. šl. svetu v Višnji gori; za Kerško g. Mihael Wurner, gim. prof. v Ljublj. za Rudolfovo g. K. Legat, korar v Rodolfovem; za Črnomelj g. Anton Jeršinovic, naduč. v Črnomlju; za Kočevje g. W. Linhart, gl. učit. na m. učiteljsku; za Logatec g. Janez Eppich, uč. na vadnici; za Kranj g. Henrik Pirker, gim. prof. v Kranji; za Radovljico g. Silvester Keše, dekan v Begunjah in za Postojno g. Janez Thuma, učit. v Vipavi. —

— *Krajni šol. svet za Ljubljano* se je konstituiral: pervomestnik mu je g. ravnatelj Mahr, njegov namestovalec župnik g. Köstl; udje so še g. g: srenj. svetovalca pl. Čuber in Leskovic, protest. župnik Schak, učitelja: Linhart in Eppich. Krajni šolski nadzornik z virilnim (osebnim) glasom je vodja II. m. šole g. Belar.

— *Podporno društvo* učit. pripravnikom na c. k. učiteljsišču v Ljubljani je imelo občni zbor 17. dec. pr. l. Društvo ima 950 gl. premoženja, obresti in polovica rednih doneskov se obrača v podporo pripravnikom. V odboru so: ravnatelj Hrovath (pervosednik), Wilhelm Linhart (blagajnik), France Gerkman (tajnik), Willibald Zupančič in Janez Sima. »L. Ztg.«

— *Is Kamnika*. Volitev dveh zastopovalcev učiteljstva za Kamniški okraj je bila 14. dec. p. l. Izvoljena sta prejšnja zastopovalca g. g.: France Cerar iz Blagovice in France Golmajer iz Doba.

— *Delitev zimske obleke* 25 dečkom in 25 deklicam mestnih šol je bila 24. dec. pr. l. v narodni čitalnici v Ljubljani. G. Bleiweis je rekel, da se že od l. 1865, od kar je blaga Orlova družina to misel sprožila, deli v čitalnici zimska obleka šolskim otrokom. Tudi letos se ni opustila ta hvalevredna navada, in danes se bo delilo otrokom, kar so gospe in gospodičine že tedne in tedne izdelovale. — Obdarovanih je bilo 12 iz I., a 13 iz II. mestne šole, tedaj 25 dečkov, deklice pa so bile naj več iz nunske šole, kjer je največ učenk in pa iz mestne dekl. šole. Slovesnost je končal govor g. Praprotnika, vodja I. m. šole, ki je otrokom v lepi besedi na serce polagal njih dolžnosti, da postanejo koristni udje človeški družbi, ter se v imenu obdarovancev zahvaljeval dobrotnikom uboge mladine za njihov trud in požertovalnost! Slava njihovemu spominu!

— *Mestni učitelji* se najvljudneje zahvaljujejo vsem dobrotnikom uboge mladine, vzlasti pa p. i. gospodom, ki so dobrotljivo pripomogli, da se je večerna zabava 9. decembra p. l. jako slavno izveršila osobito čveterospevu „Slogi“, gospodu kapelniku Czansky-mu, pred vsem pa dobroznani „Tavčar-jevi“ hiši za verlo postrežbo.

— *Božično drevo* je vzrastlo letos tudi v zavetišču za dečke v hiralnici, in 28. decembra so vže prvi sad brali iz tega drevesa. — Hvala vsem dobrotnikom!

— *Odborovo sejo* je imelo slov. učit. društvo 28. decembra, kakor je bilo naznanjeno. O tem več prihodnjič.

Javna zahvala.

Pred kratkim je poslal v. č. g. Simon Zupan, bivši duh. pom. na Dobravi (zdaj radi bolehnosti v pokoji), podpisanemu 150 pisnih sešitkov (tek), škatlico peres, škatlico čertalnikov in kakih 100 peresnih deržajev, da je razdeli med revne učence. — V dolžnost si štejem, da se v imenu revne šol. mladeži, blagemu dobrotniku javno in najserčneje zahvaljujem za lepi dar. Bog plati obilo, in podeli blagemu g. dobrotniku ljubo zdravje! Ob enem pa tudi prav vljudno prosim še druge g. dobrotnike šol, posebno tukajšne rojake, da se še v prihodnje blagovolijo spominjati naše šole in revnih učencev. Vsak, tudi naj manjši dar bo s hvaležnostjo sprejet.

Vodstvo lj. šole v Kropi.

Marko Kovšca, učitelj.